

הצדק והחסד בתחילת ימות עולם

צדק וחסד

"צדק - ... אין בזה ממידת ההשפעה על הזולת... לעומת זה מידת החסד מציינת את ההטבה לאחרים"¹. "מדת הצדק היא למלאות את חיובו, אולם מידת החסד היא השאיפה לעשות למעלה מחיובו"².

ימי בראשית

"בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות תבורות. מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים ייברא" מידות האמת והשלום מתנגדות לבריאתו, ומידות החסד והצדק תומכות בבריאתו כי הוא גומל חסדים ועושה צדקות. "עולם חסד יבנה".

אדם הראשון גזל כשלקח מעץ הדעת. קין גזל את נפשו של הבל³, דחיית החורבן לעשרה דורות מאדם עד נוח היתה כדי להודיע עד כמה ארך אפיים לקב"ה⁴,

דור המבול

"לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל"⁵.

"נח איש צדיק היה" אינו מתפלל על בני דורו⁶.

"א"ר לוי: כל אותן י"ב חדש לא טעם טעם שינה לא נח ולא בניו שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה ואת העופות. ר"ע אומר אפי' שבישתין לפילין וזוכית לנעמיות הכניסו בידן לזון אותן יש בהמה שאוכלת לב' שעות בלילה ויש אוכלת לשלשה תדע לך שלא טעמו טעם שינה" (תנחומא בראשית ט)

"אמר נח כשם שלא נכנסתי בתיבה אלא ברשות כך אין אני יוצא אלא ברשות. בא אל התיבה ויבא נח צא מן התיבה ויצא נח" (בר"ר לד ד)

דור אברהם

מלכי-צדק⁷

"שלי שלי ושלך שלך - זו מידת סדום"⁸.

מעשה בשתי נערות שירדו לשתות ולמלא מים. אמרה אחת לחברתה: למה פניך חולנית? אמרה לה: כלו מזונותיי וכבר אני נטויה למות. מה עשתה? - מלאה את הכד קמח והחליפו - נטלה זו מה שבידי זו. כיוון שהרגישו בה

¹ שמועות הראיה לך לך תר"ץ

² מכתב מאלהו לרב דסלר (סוף נח)

³ בראשית די טו רש"י

⁴ מסכת אבות פרק ה'

⁵ בר"ר לח ו', ומובא ברש"י, שטופים בגזל

⁶ להבדיל מאברהם אבינו

⁷ בחינתו צדק (שמועות הראיה, לך לך תר"ץ)

⁸ אבות ה', י'. וכן "כופים על מידת סדום" (בי"ב י"ב).

אנשי סדום, נטלוה ושרפו אותה. אמר הקב"ה: אפילו אני מבקש לשתוק - דינה של נערה זו אינו מניח אותי לשתוק. ופירש הי"עץ יוסף⁹: "לפי שחוק חקקו שלא להחיות את העניינים".⁹

אברהם אבינו

"חסד לאברהם"¹⁰

"אלה התולדות השמים והארץ בהבראם" - בהבראם אותיות באברהם, בזכות אברהם - בזכות החסד שבו, הנביא ישעיהו¹¹ "שמעו אלי רודפי צדק... הביטו אל צור חוצבתם... הביטו אל אברהם אביכם".

המלאך ההולך להפוך את סדום מבקר קודם אצל אברהם אבינו.

אברהם גומל חסד

בפעולות החסד של אברהם אבינו הדגיש מו"ר הרב צבי יהודה זצ"ל מספר פעולות מרכזיות.
א. **מסירות נפש וסיכון עצמי להצלת הזולת**: "ויסע לוט מקדם, ויפרדו איש מעל אחיו" "היסיע עצמו מקדמונו של עולם. אמר: איני רוצה לא באברהם ולא באלוקיו".
"וישמע אברהם כי נשבה אחיו, וירק את חניכיו ילידי ביתו... וירדוף עד דן"

ב. הכנסת אורחים ואפילו פתוחים שבהם

לערבים המשתחוים לאבק שברגליהם.

ג. מסירות נפש עבור סדום:

"חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע. והיה כצדיק כרשע, חלילה לך, השופט כל הארץ לא יעשה משפט?"

"ויקח העבד¹² עשרה גמלים מגמלי אדוניו"¹³. נאמר שם: "ניכרין היו משאר גמלים, שהיו יוצאין זמומין מפני הגזל שלא ירעו בשדות אחרים".

"אם מחוט ועד שרוך נעל, ואם אקח מכל אשר לך, ולא תאמר אני העשרתי את אברם".

⁹לסדום היתה שיטה מדינית של שנאת החסד וקבעו ע"ז הנהגה מסודרת (עין איה ברכות נד): בסדום הורגים על הכנסת-אורחים (ד"ת

צאנו ארלט ז)

¹⁰ מיכה ז'

¹¹ נ"א א'

¹² אליעזר

¹³ כ"ד י'

